

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองลำพูนครั้งนี้ ในด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่ชุมชนประสบนั้น เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองลำพูนที่มีต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ส่วนในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่าวิธีการใช้แบบสอบถามและแบบนำสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และใช้แบบสอบถามกับแบบนำสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 การเลือกพื้นที่

เหตุผลในการเลือกพื้นที่ชุมชนเมืองลำพูน คือ

- 1.เป็นพื้นที่ที่ได้รับการคัดเลือกจาก คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสภาผู้แทนราษฎร ให้เป็นต้นแบบเทศบาลทั่วประเทศ ในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 2.ชุมชนเมืองลำพูนมีประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานชุมชนที่ยาวนาน โดยมีลักษณะความเป็นชุมชนดั้งเดิมที่ประชาชนมีความเกี่ยวพันกันทางด้านชาติพันธุ์ มีความผูกพันกันในชุมชน มีองค์กรชุมชนในการดูแล ควบคุมและจัดการปัญหาด้านต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ชัดเจน

3.2 การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองลำพูนนี้ ได้ศึกษาจากชุมชนย่อยในเมืองลำพูนทั้ง 15 ชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการและครัวเรือนในชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐและภาคเอกชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่จะเลือกใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

3.2.1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

สำหรับการเลือกครัวเรือนตัวอย่างในชุมชน ได้พิจารณาจากตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของ Arkin (1970) ที่กล่าวว่า ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % หากมีขนาดของประชากรทั้งหมดเท่ากับ 2,000 ควรมีจำนวนประชากรตัวอย่างอย่างน้อย 278 ตัวอย่าง การเก็บตัวอย่างในแต่ละชุมชนย่อยจะพิจารณาตามสัดส่วนของครัวเรือน โดยการคำนวณค่าร้อยละของแต่ละครัวเรือนในชุมชนย่อยเพื่อให้ทราบสัดส่วนของครัวเรือนตัวอย่าง จากนั้นนำค่าของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการเปิดตารางมาคำนวณโดยเทียบสัดส่วนกับค่าร้อยละที่คำนวณได้ เพื่อให้ทราบจำนวนครัวเรือนตัวอย่างในแต่ละชุมชนย่อย (ดังตาราง 3.1)

ตาราง 3.1 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามชุมชนที่ศึกษา

ชุมชน	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	สัดส่วน (ร้อยละ)	จำนวนตัวอย่าง (ครัวเรือน)
1.ชุมชนไก่อ่แก้ว	266	11.27	31
2.ชุมชนสันป่ายางหลวง	115	4.87	13
3.ชุมชนบ้านท่า – ท่านาง	117	4.95	14
4.ชุมชนประตูลี้	173	7.33	20
5.ชุมชนพระคงญาติ	75	3.17	9
6.ชุมชนสันป่ายางหน่อม	125	5.30	15
7.ชุมชนจามเทวี	123	5.21	14
8.ชุมชนหนองเต็ง	163	6.91	20
9.ชุมชนมหาวัน	320	13.56	38
10.ชุมชนช่างฆ้อง	119	5.04	14
11.ชุมชนท่าขาม – บ้านฮ่อม	208	8.81	25
12.ชุมชนสันดอนรอม	200	8.47	24
13.ชุมชนสวนดอก	142	6.02	17
14.ชุมชนหน้าสถานีรถไฟ	44	1.86	6
15.ชุมชนบ้านกล้วย	170	7.23	18
รวม	2360	100.00	278

ที่มา: เทศบาลเมืองลำพูน, 2544

3.2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่

-ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการชุมชน โดยได้รวมถึงผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ พระ ผู้อาวุโส ผู้ทรงคุณวุฒิ

-กลุ่มองค์กรชุมชน ทั้งกลุ่มองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีบทบาทส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานชุมชนเมืองลำพูน เจ้าหน้าที่เครือข่ายสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองลำพูน กลุ่มคณะกรรมการชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ และกลุ่มอื่น ๆ ที่พบจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

-กลุ่มของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้แก่ รองนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีฝ่ายโยธาและสาธารณสุข เจ้าหน้าที่จากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เทศบาลเมืองลำพูน ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน และเจ้าหน้าที่จากศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองลำพูน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นแบบสอบถามและแบบนำสัมภาษณ์ โดยในส่วนของแบบสอบถามนั้น มีส่วนประกอบแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้อยู่อาศัยในชุมชนเมืองลำพูนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในชุมชน ได้แก่ สภาพทั่วไปในชุมชน ปัญหาสิ่งแวดล้อม สาเหตุ ผลกระทบ และความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อครัวเรือนและชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย การตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ และการประเมินผล ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตรวัด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

สำหรับการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ข้อคำถามของประชากร 3 กลุ่ม ได้แก่

-กลุ่มชุมชน เป็นคำถามในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม และลักษณะพื้นฐานทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เช่น ประวัติชุมชน โครงสร้างสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชน ลักษณะการพึ่งพา กัน กลุ่มองค์กรในชุมชน กฎ ระเบียบ วิธีปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ วัฒนธรรม ประเพณี แบบแผนการปฏิบัติในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมา และเหตุผลที่ชุมชนเข้าร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม

-กลุ่มองค์กรและภาคเอกชน เป็นคำถามเกี่ยวกับบทบาทด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ บทบาทขององค์กรตามที่ได้รับมอบหมายและตามที่ปฏิบัติจริงในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาและความต้องการในการจัดการสิ่งแวดล้อม

-กลุ่มของภาครัฐ ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐ ได้แก่ โครงสร้างอำนาจในการกำหนดนโยบายในการจัดการสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนภาคเอกชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์และสิ่งตอบแทนที่เกิดขึ้นต่อชุมชน นโยบาย แผนงาน กิจกรรมและวิธีดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่ ข้อปฏิบัติในการป้องกันและควบคุมผลกระทบ และมุมมองของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.4 การเลือกเครื่องมือ

งานวิจัยนี้เป็นงานศึกษาทางด้านชุมชน ซึ่งเริ่มต้นโดยการใช้การค้นข้อมูลทางเอกสาร ทั้งจากงานวิจัยที่มีมาแต่เดิม งานเขียนอื่น ๆ บันทึก เอกสารของทางราชการ จากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เทศบาลเมืองลำพูน ที่ทำการเครือข่ายสิ่งแวดล้อมเมืองลำพูน ศูนย์ประสานงานชุมชนเมืองลำพูน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหัวข้อที่ศึกษา ทำให้เข้าใจข้อมูลเบื้องต้นของความเป็นมาของชุมชนเมืองลำพูน แต่ในบริบทของชุมชนย่อยยังมีน้อย ต้องตรวจสอบจากการสัมภาษณ์ในสนามอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนั้นได้ใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดยเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยทั่วไป ทั้งฝ่ายชุมชนและฝ่ายเจ้าหน้าที่ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เดี่ยวหรือกลุ่มแล้วแต่สถานการณ์ ทำให้ทราบความเป็นมาในการมีส่วนร่วมจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางการแก้ไขปัญหา การดำเนินการของภาครัฐและเอกชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ตลอดจนมุมมองทางด้านสิ่งแวดล้อม และมุมมองต่อการทำงานของภาครัฐและเอกชน จากนั้นจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key

informant) ที่สามารถให้รายละเอียดเฉพาะเรื่องได้ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น และได้มีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยได้เข้าร่วมการประชุมครั้งสำคัญ ๆ ต่าง ๆ เช่น การประชุมเครือข่ายสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองลำพูน ที่ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่รัฐและเอกชนเข้าร่วมประชุมด้วย เป็นต้น

สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น จำนวนครัวเรือน ได้มีการเก็บในช่วงต้นของการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจสภาพโดยรวมของชุมชน

3.5 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามในการศึกษานี้ มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามโดยการกำหนดเนื้อหาและตัวชี้วัด ที่ศึกษาจากแนวความคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสารต่าง ๆ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงนำเนื้อหาและตัวชี้วัดที่ได้มาประยุกต์เป็นข้อคำถาม ซึ่งศึกษาเนื้อหาเพิ่มเติมจากตำรา เอกสาร งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ แล้วนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปหาความสัมพันธ์ของเนื้อหา โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

- นำแบบสอบถามเสนอประธานที่ปรึกษางานวิจัย พิจารณาตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมของเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไข

- นำแบบสอบถามไปทดสอบกับประชาชนในชุมชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 15 คน

- นำปัญหาที่พบจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ใช้ทดสอบ มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

- นำแบบทดสอบไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงในภาคสนาม

3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยทางด้านชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับการสำรวจข้อมูลในสนามให้ออกมาชัดเจนและเป็นระบบระเบียบ ผู้ศึกษาจึงเริ่มต้นงานวิจัยขึ้นนี้ด้วยการอ่านข้อมูลทางเอกสารหลังจากได้ตัดสินใจเลือกทำวิจัยในพื้นที่ชุมชนเมืองลำพูน พร้อม ๆ กันกับการได้ข้อมูลเอกสารนั้นผู้ศึกษาได้เข้าสำรวจพื้นที่ได้แนะนำตนเองและพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้นำชุมชนต่าง ๆ เจ้าหน้าที่เทศบาล ประธานกลุ่มและเครือข่ายต่าง ๆ หลังจากได้ข้อมูลศึกษาในระดับหนึ่งแล้ว ก็ได้เข้าพื้นที่อีกครั้งเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในช่วงเวลาการเก็บข้อมูล ซึ่งเริ่มเข้าพื้นที่ตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2544 เกิดขึ้นอย่างง่าย ๆ และได้ทำการผูกสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่เครือข่ายสิ่งแวดล้อมเมืองลำพูน และได้อาศัยการเชื่อมโยงผูกต่อความใกล้ชิดระหว่างผู้นำและคณะกรรมการชุมชนกับผู้วิจัย การเข้าพื้นที่ประมาณ 2 – 3 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อทำความรู้จักคุ้นเคยกับกลุ่มต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปในชุมชนบางส่วน ทำให้ผู้วิจัยได้รับความไว้วางใจและคุ้นเคยใกล้ชิดจากชุมชน ทำให้ในการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง 278 ครั้วเรือน โดยการจับสลากเลขที่บ้านตามสัดส่วนประชากรในแต่ละชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนครั้วเรือน ในกรณีที่ตัวอย่างที่เลือกไม่อยู่บ้าน ได้ใช้วิธีเก็บตัวอย่างในครั้วเรือนข้างเคียงแทนทำได้โดยสะดวก

การเก็บข้อมูลเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ จากการเข้าไปในพื้นที่หลายช่วงเวลา ตามเงื่อนไขของผู้วิจัยและสภาพดินฟ้าอากาศ ซึ่งในแต่ละช่วงก็ได้ไปร่วมงานบุญ ร่วมงานประชุม ฯลฯ กับชาวบ้าน แล้วแต่โอกาสอำนวย นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้พยายามเลือกเข้าพื้นที่ในช่วงฤดูกาลต่าง ๆ กันเพื่อให้เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละฤดูกาล นอกเหนือจากนั้นได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับชุมชนที่ย้ายมาอยู่ใหม่ รวมถึงชาวชุมชนดั้งเดิม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างครอบคลุมอีกด้วย

3.7 การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

จากข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ความเป็นมา การจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะของข้อมูลที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน และมีข้อมูลที่ให้น่าหนักกับผู้ถูกวิจัยเป็นหลัก ผู้ศึกษาจึงได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และแยกทำการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการเขียน โดยมีข้อมูลทางสถิติจากการวิเคราะห์และใช้แผนที่กับรูปภาพมาประกอบ ซึ่งข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์โดยระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences (SPSS for Windows) โดยจำแนกเป็น

-ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครั้วเรือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ และการกระจายร้อยละ

-ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านปัญหาสิ่งแวดล้อม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ และการกระจายร้อยละ

-ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนินงาน การได้รับประโยชน์ และการประเมินผล นำมากระจายร้อยละ คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ทราบการกระจายของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น ทำการทดสอบสมมติฐานโดย

-เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน กับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวน หรือ ANOVA (One - way Analysis of Variance)

-ความสัมพันธ์ระหว่าง การได้รับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและการจัดการสิ่งแวดล้อมกับระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม วิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ในการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนย่อยต่าง ๆ ตำแหน่งของกิจกรรมการใช้ที่ดิน และบริเวณที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงนำความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมทางด้านการสารสนเทศภูมิศาสตร์ มาสร้างเป็นแผนที่เพื่อนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ในเชิงพื้นที่ โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ เริ่มจากการขอความอนุเคราะห์ข้อมูลด้านแผนที่ อันประกอบด้วย ขอบเขตเทศบาลเมืองลำพูน และชุมชนย่อยต่าง ๆ จากกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองลำพูน แล้วนำแผนที่ที่ได้รับมาเปลี่ยนให้อยู่ในรูปของข้อมูลตัวเลข (Digital) โดยใช้เครื่องกวาดภาพ (Scanner) และทำการแปลงข้อมูลรูปภาพให้อยู่ในรูปของข้อมูลที่เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถอ่านได้ เพื่อแปลงเป็นข้อมูลในเชิงพื้นที่ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ArcView GIS Version 3.1 โดยการสร้างรายละเอียดของข้อมูลในแต่ละประเด็นที่จะสร้างเป็นแผนที่ ทั้งรูปแบบจุด (ตำแหน่งของบริเวณที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม) เส้น (ถนน) และรูปปิด (ขอบเขตชุมชน) แล้วจึงจัดทำแผนที่ตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยนำเสนอรายละเอียดและองค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนที่ลงไปด้วย

3.8 เกณฑ์การแปลผล

ในการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น ได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลการศึกษา โดยได้กำหนดคะแนนระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม ซึ่งให้น้ำหนักคะแนน ดังนี้

ไม่เคยเข้าร่วม	ให้คะแนน	0	คะแนน
เข้าร่วมบางครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
เข้าร่วมบ่อยครั้ง	ให้คะแนน	2	คะแนน
เข้าร่วมทุกครั้ง	ให้คะแนน	3	คะแนน

ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณโดยกำหนดขนาดของชั้นระดับการมีส่วนร่วม 4 ระดับ คือ

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	2.26 - 3.00	มีส่วนร่วมมาก
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	1.51 - 2.25	มีส่วนร่วมปานกลาง
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	0.76 - 1.50	มีส่วนร่วมน้อย
ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง	0.00 - 0.75	มีส่วนร่วมน้อยมาก

3.9 สรุป

จากวิธีการดำเนินการศึกษาดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำและคณะกรรมการชุมชน ประธานกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เจ้าหน้าที่รัฐและเอกชน และผู้อยู่อาศัยในชุมชน โดยวิธีการที่ใช้นอกจากการสอบถามโดยใช้เครื่องมือ คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แล้ว การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกก็เป็นวิธีสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับชุมชน และในการนำเสนอผลการศึกษานั้น นอกจากการบรรยายให้เห็นภาพแล้ว การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสร้างแผนที่ประกอบ ก็ทำให้การแสดงผลการศึกษาชัดเจนขึ้น